Elisabeth Housmans en de familie Coolen

Een schenking in de Bleumerstraat · Maaseik, 2 november 1750

In haar eigen woning laat Elisabeth Housmans, weduwe van Andreas Coenen, vastleggen wie haar zal verzorgen, wat er met haar goederen gebeurt en wie na haar overlijden aanspraken mag innen. De namen stonden al in de notarisindex. In de oorspronkelijke akte valt nu te lezen welke familiewoorden Elisabeth gebruikte en welke voorwaarden zij stelde.

Peter Coolen en Maria Helena Denckens

Elisabeth draagt haar roerende en onroerende goederen, renten en vorderingen bij schenking onder levenden over aan Peter Coolen en zijn vrouw Maria Helena Denckens. Zij noemt Peter haar “Neve”. Hij is licentiaat en advocaat en woont in Luik. Maria Helena verschijnt in Maaseik en aanvaardt voor zichzelf en voor haar man. Het echtpaar moet Elisabeth voor de rest van haar leven bij zich onderhouden en haar na haar overlijden laten begraven.

Veertien jaar zorg door Elisabeth Coolen

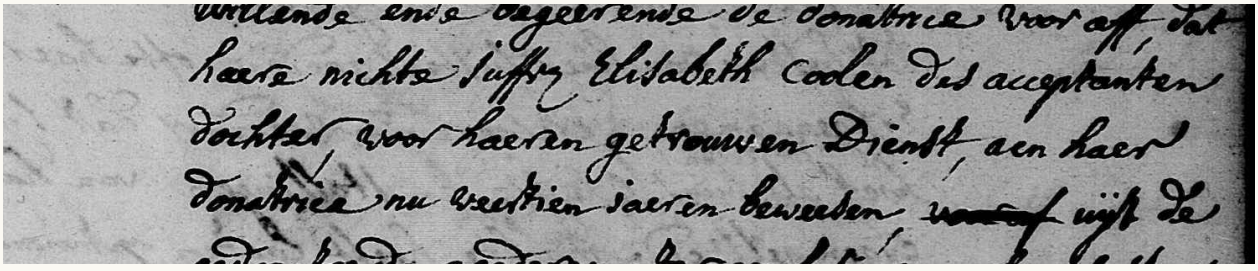
De schenkster noemt de dochter van het echtpaar haar “nichte”. Elisabeth Coolen heeft haar al veertien jaar gediend. Voor die zorg krijgt zij een afzonderlijk kapitaal van 400 patakons. De tekst noemt ook haar zusters en broeders, zonder hun namen te geven. De precieze graad waarin vader en dochter aan de schenkster verwant waren, staat hier niet uitgeschreven.

Een zuster en een halve hof

Elisabeth noemt wijlen Anna Maria Housmans, weduwe Nelissen, haar zuster. Elisabeth verklaart dat Anna Maria 29 jaar bij haar woonde. Zij bracht de kosten voor het onderhoud van haar zuster in rekening, waaronder eten en drinken. Elisabeth verklaart dat de halve hof te Elen haar toebehoort en dat zij het huis, het schuurtje en de stallen met eigen geld heeft laten optimmeren. Deze passage noemt geen hofnaam.

Vindplaats · Rijksarchief Hasselt, notariaat Maaseik, J.A. Prinsen, inv.nr. 3749, nr. 132, fol. 142r–144r. Film 1462287, item 4, DGS 009052412, beelden 1266–1268. De drie beelden staan op blz. 4–6.

Open de verwantschaps- en verzorgingsbepalingen

Fol. 143r · Elisabeth Coolen en haar veertien jaar dienst.

Twee akten naast de schenking

18 september 1721 · De akker in het Dael

Voor Hermannus Craens verkoopt Anna Maria Housmans, weduwe van Jan Nelissen, aan de broers Jan en Dirick Driessen een akker te Elen, in het Dael. De broers spreken af wie welke helft krijgt. De prijs bedraagt honderd Maaseikse gulden, met daarnaast de in de akte genoemde bijkomende betaling. Craens noemt Catharina Barbara van der Heggen en Elisabeth Housmans als getuigen. Onder het slot staan de namen van Anna Maria en Elisabeth. Bij getuige Elisabeth ontbreken een echtgenoot en een verwantschapsterm. De akker is afzonderlijk omschreven en kan op grond van deze akte niet met de halve hof uit 1750 worden vereenzelvigd.

H. Craens, inv.nr. 1031, nr. 189, fol. 183r–183v. Film 1462280, item 7, DGS 009003915, beelden 863–864 (blz. 7–8).

16 april 1761 · Het akkoord met de armentafel

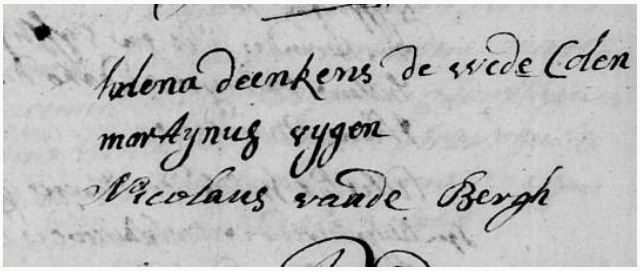
De provisoren van de armentafel van Maaseik en Maria Helena Denckens, weduwe van advocaat Petrus Colen, sluiten een akkoord over een jaarlijkse verplichting en de achterstand. Het gaat om rogge en geld. De akte voert de verplichting terug op een schenking van Housmans, weduwe van Joannes Nelissen. Haar schenking werd op 12 augustus 1725 verleden en op 16 november van dat jaar voor de armentafel aanvaard. In de aangehaalde passage staat “16 9ber”. Het oorspronkelijke stuk van 1725 is in deze ronde niet aangetroffen.

Nicolaus treedt als getuige op

Het slot noemt Marten Vijgen en Nicolaus van de Bergh als getuigen. Onder de naam van de weduwe Colen en die van Martinus staat “Nicolaus vande Bergh”. Van Rey geeft hem geen ouders, echtgenote, beroep of woonplaats. De akte levert daarom geen identificatie met een bekende Nicolaus uit het Maaseikse gezin en geen verwantschap met de begunstigden.

J.W. van Rey, inv.nr. 4955, nr. 9, fol. 19r–20v. Film 1462286, item 1, DGS 009052411, beelden 199–201 (blz. 9–11). De oudere indexverwijzing V–282bc met veld “17” blijft als zoekingang bewaard. Op beeld 199 staat rechtsboven folio 19 en links naast de aanhef nr. 9.

Open het slot met de naam van Nicolaus

Fol. 20v · De weduwe Colen en de twee getuigen.

Wat de akten voor Petrus betekenen

Twee bekende personen in de Luikse testamentenlijst

In 1750 is de bij naam en woonplaats aangewezen Peter een Coolen. In hetzelfde huishouden noemt Elisabeth ook Maria Helena Denckens en hun dochter Elisabeth. Hendrickx vermeldt voor de advocaat Pierre Colen, gehuwd met Hélène Denckens, een testament te Luik op 5 juni 1754 bij A.F. Fresart. Op 18 juli volgt in zijn lijst het testament van Elisabeth Housmans, weduwe Coenen, bij P.G.L. Lenaerts. De inhoud van beide Luikse testamenten blijft open.

De schenking begrenst wat een stilzwijgen bewijst

Op 2 november 1750 herriep Elisabeth eventuele eerdere uiterste wilsbeschikkingen en stelde ze haar goederen onder de voorwaarden van de schenking. Dat maakt het van belang om in het latere testament ook herroepingen, verwijzingen naar de schenking en bepalingen voor de familie Coolen te lezen. Het ontbreken van een naam in 1754 zou op zichzelf niets beslissen over de levensstatus van die persoon.

Het onderscheid tussen Kessel en Elen

Petrus van den Bergh of zijn moeder Harlindis Benaers wordt in de drie gelezen akten niet als familielid genoemd. Maaseik 1693 = Peter × Anna Wolters (Kessel bij Goch, later De Roepaan) en Maaseik 1693 = Petrus × Petronella Severijns (Elen) behouden beide het label KANDIDAAT. Een vermelding die de dopeling van 1693 ondubbelzinnig als levend aanwijst in juli 1754, zou pleiten tegen identificatie met de Elense man voor wie september 1747 als overlijdensmaand wordt opgegeven.

Verdere broncontrole

De lening van 29 januari 1760 is geïndexeerd bij Prinsen als II–212cd, nr. 169, met de naam Keijsershof. De reeks op film 1462287, item 1, loopt ter plaatse van 24 naar 30 januari met de nummers 401 en 402. De geïndexeerde lening hoort bij een andere nummering. Haar vermelding van Elisabeth bewijst niet dat zij toen nog leefde. Voor Luik beschrijft de archiefgids zogeheten embrevures met de naam van de notaris en een verwijzing naar de inschrijving. Het is onbekend of een van beide testamenten daar werd geregistreerd.

Eerder familiedossier · de vier indexverwijzingen

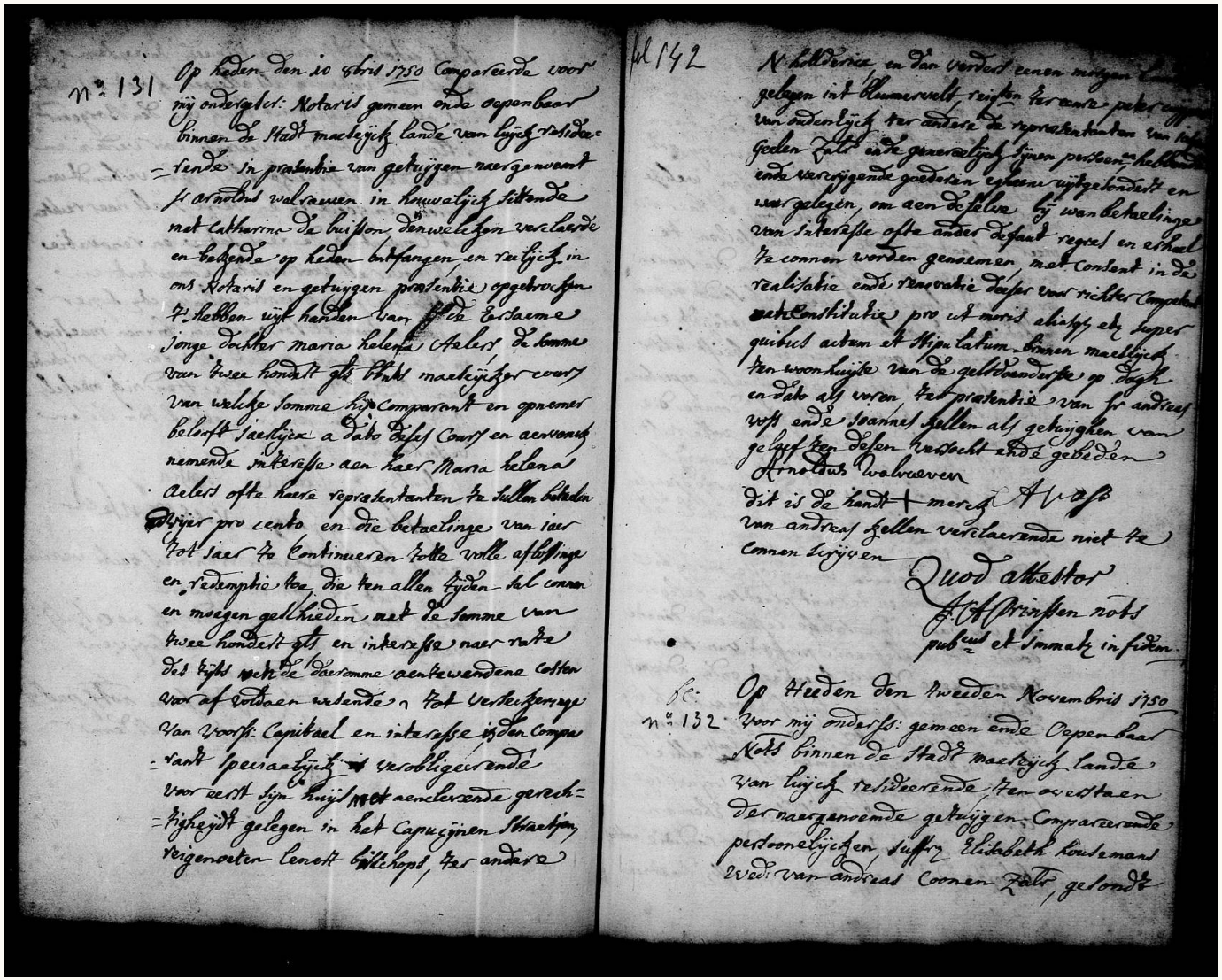
Hendrickx · De Maaseikenaar 1995/4, gedrukte blz. 202–203

Rijksarchief Luik · archiefgids, gedrukte blz. 80–81

Eerdere bronlezing · testament Anna Maria Housmans, 27 mei 1747

Het begin van de schenking

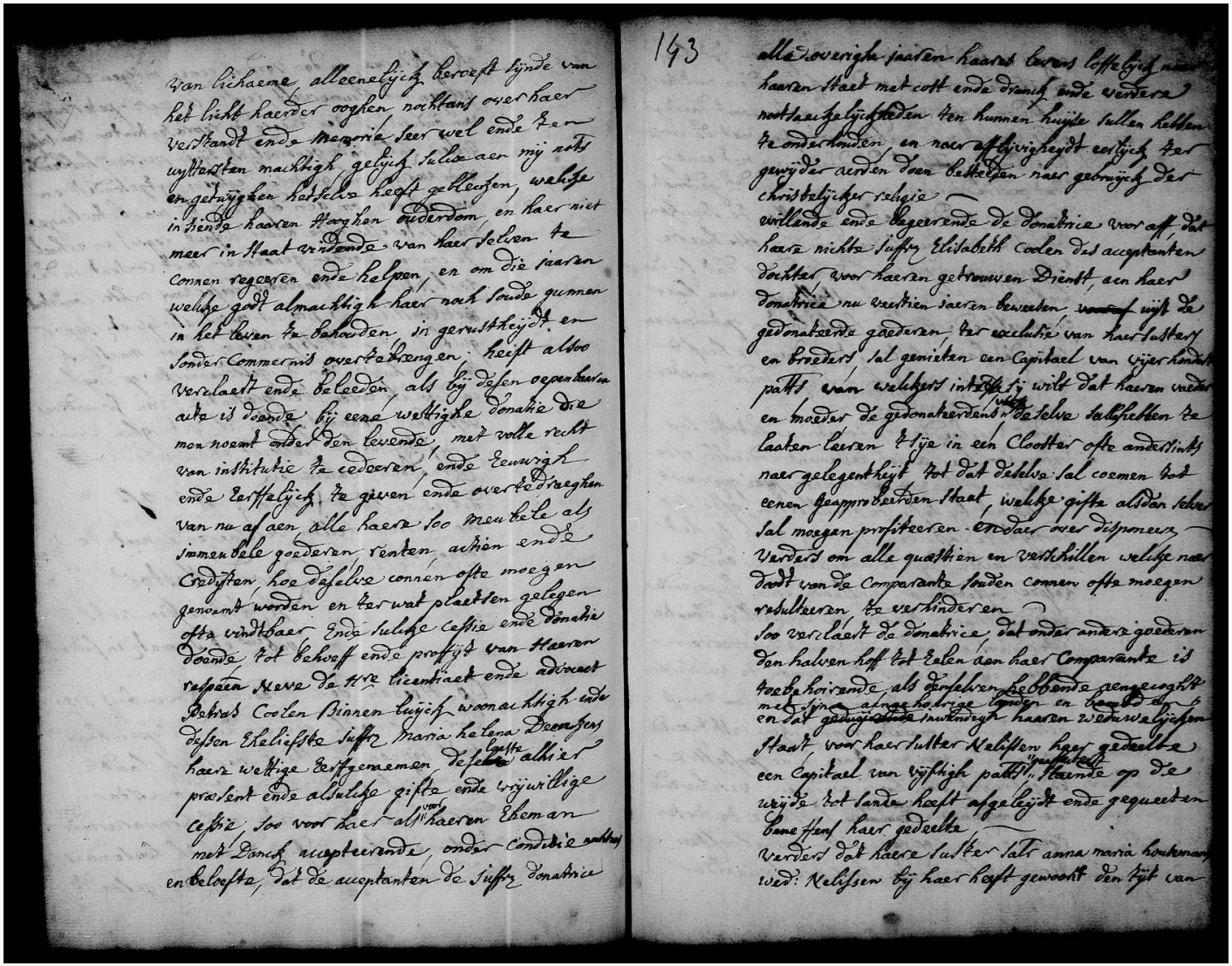
Prinsen, nr. 132, begint rechtsonder. Datum, naam van Elisabeth Housmans en vermelding van haar overleden man Andreas Coenen. De tekst daarboven hoort bij een andere akte.

Open origineel · beeld 1266

De familie in Maaseik en Luik

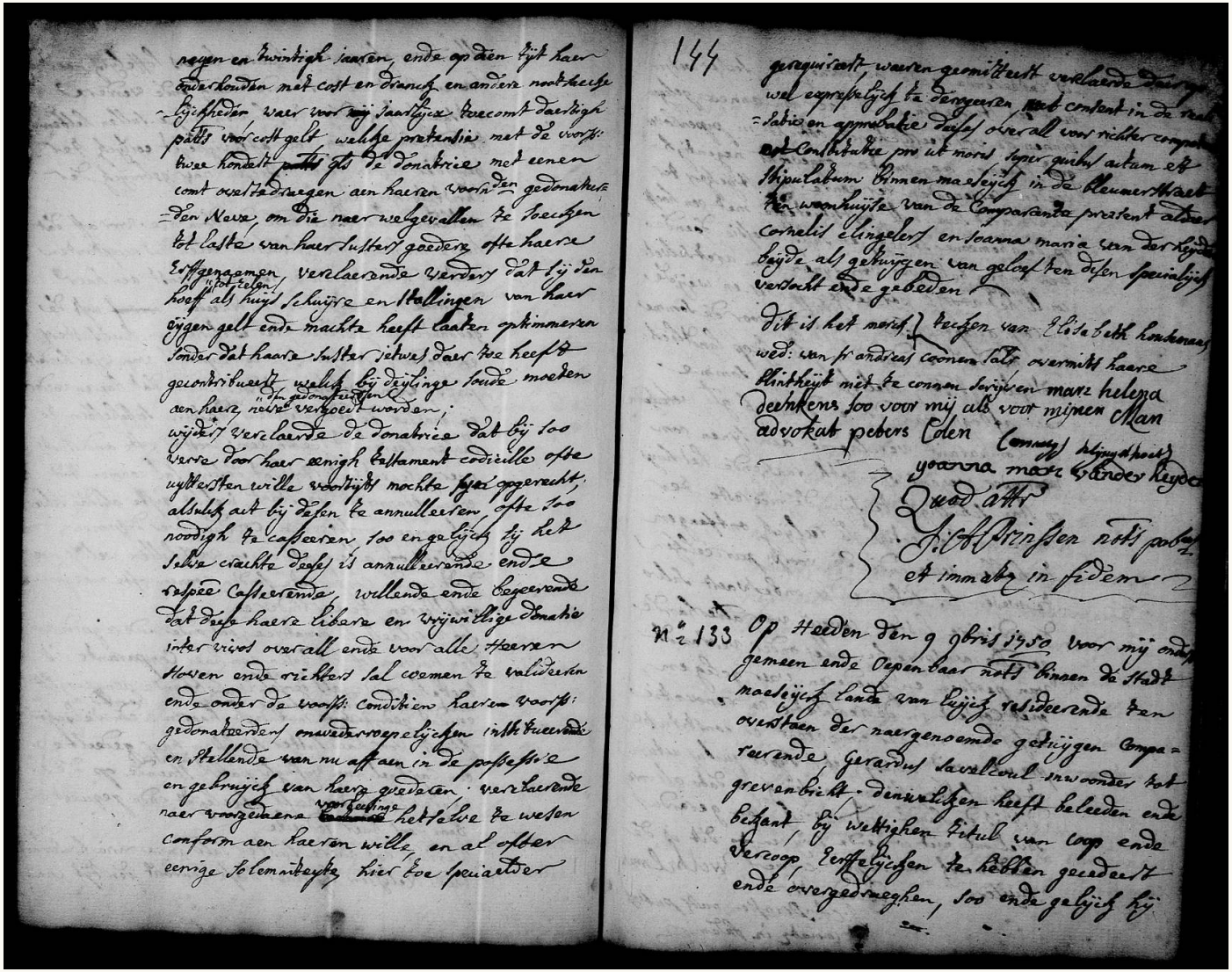
Links staan de schenking aan de advocaat en zijn vrouw, rechts het levensonderhoud, de bepaling voor dochter Elisabeth, de halve hof te Elen en de aanhef van de passage over Anna Maria.

Open origineel · beeld 1267

De zuster, de Bleumerstraat en de ondertekening

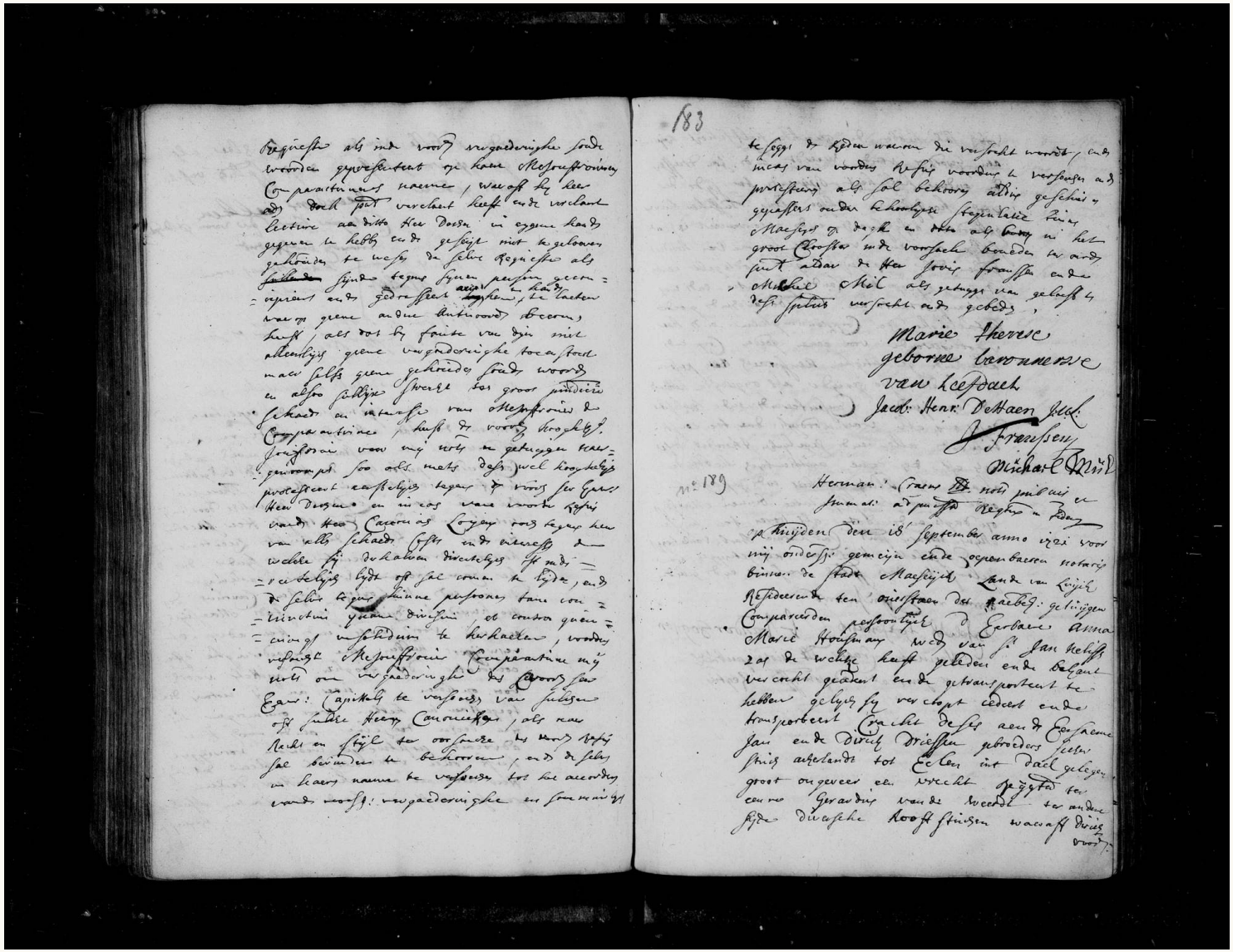
Links vervolgt de verklaring over 29 jaar inwoning en de hof. Rechts volgen het woonhuis in de Bleumerstraat, de getuigen, Elisabeths merk en de aanvaarding door Maria Helena.

Open origineel · beeld 1268

De verkoop van de akker in het Dael

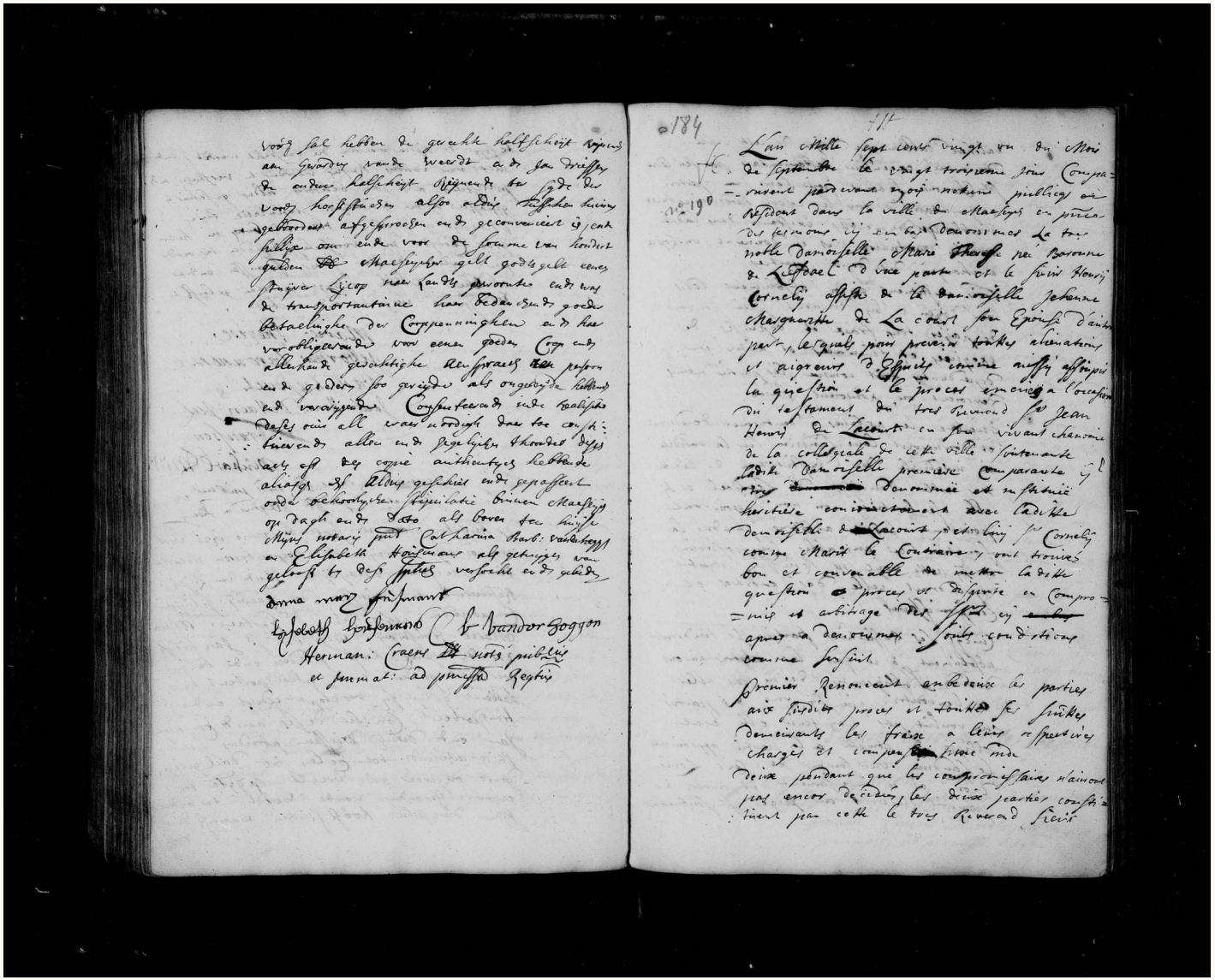
Craens, nr. 189, begint rechts op fol. 183r. Anna Maria Housmans verkoopt aan de broers Jan en Dirick Driessen. Boven de aanhef eindigt een andere akte.

Open origineel · beeld 863

Twee getuigen bij de verkoop

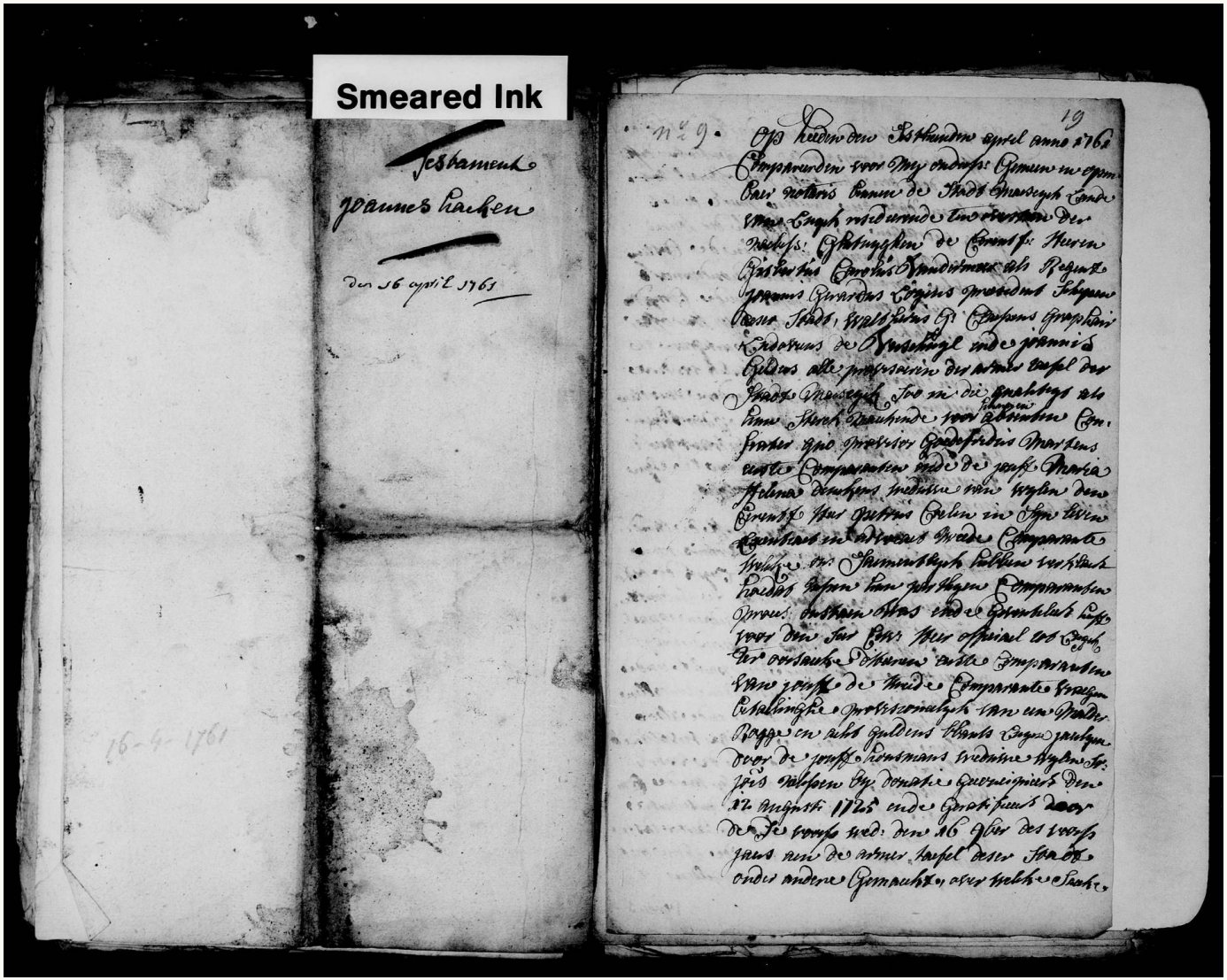
Links op fol. 183v staan de verdeling en betaling, de namen van de twee getuigen en de ondertekening. Rechts begint een ander dossier.

Open origineel · beeld 864

De schenking uit 1725 in een akkoord uit 1761

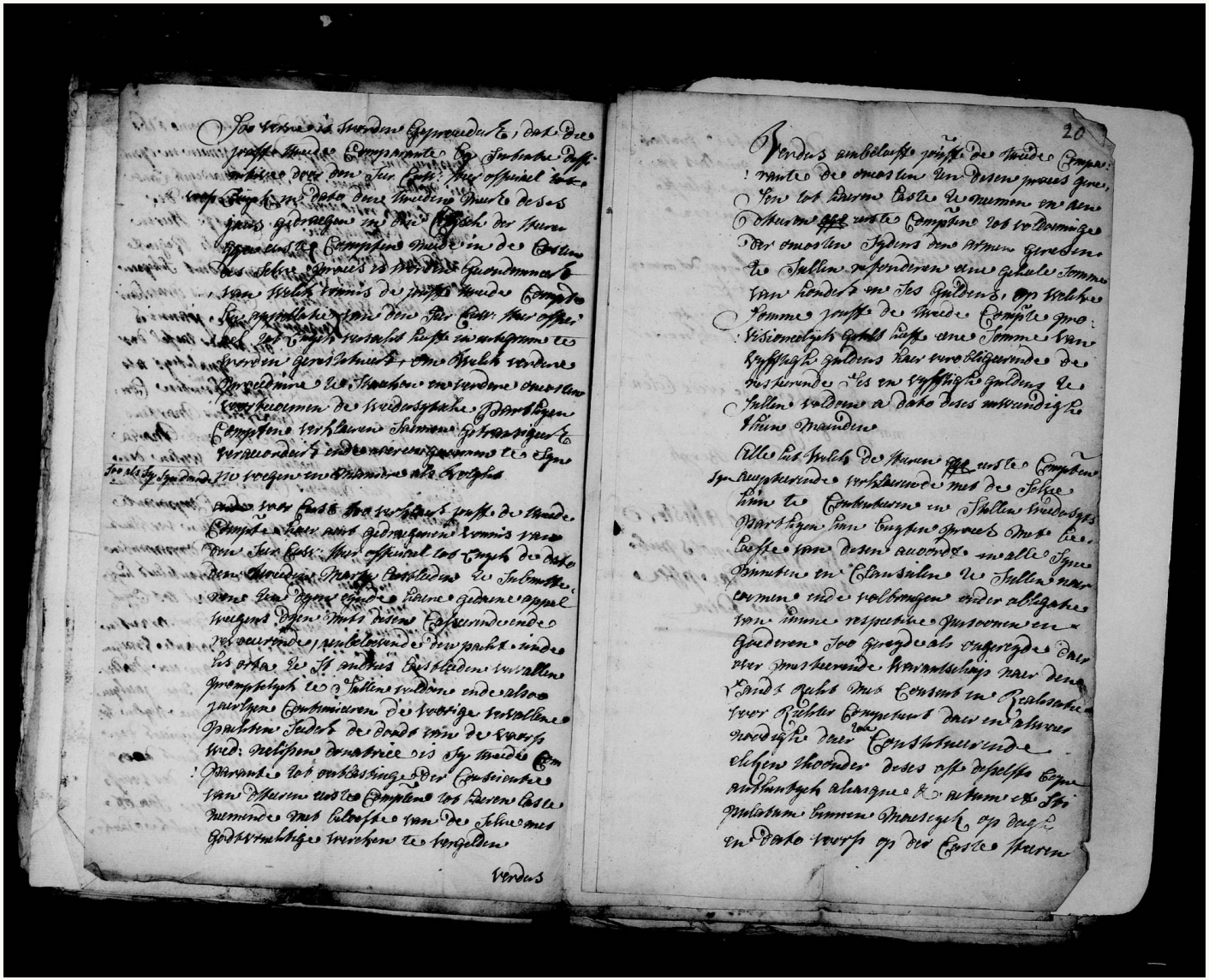
Van Rey, nr. 9, begint rechts op fol. 19r. Onderaan staan de datering van de schenking en de aanvaarding. Het omslag links hoort bij het testament van Joannes Hacken.

Open origineel · beeld 199

Pacht, achterstand en akkoord

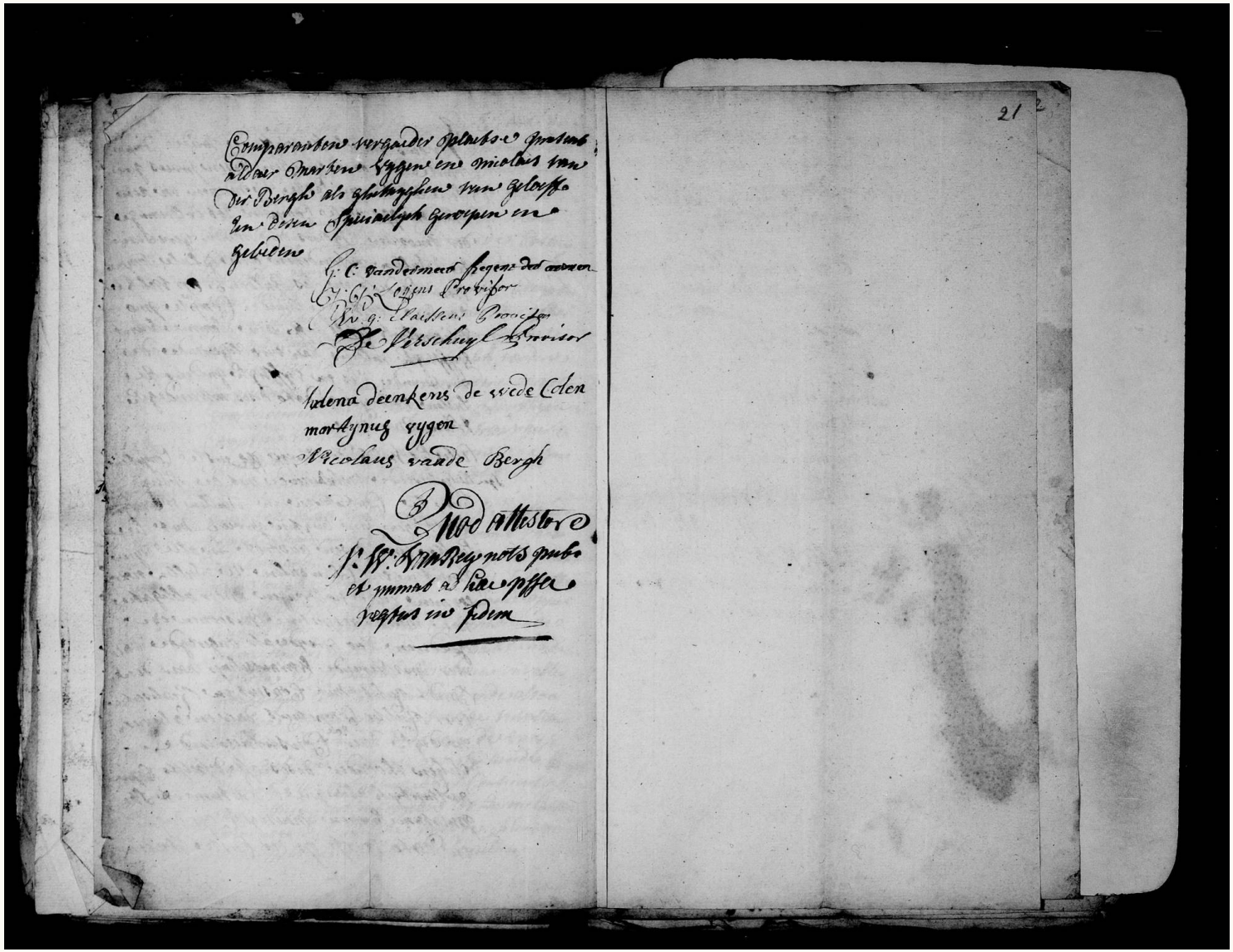
Beide zijden, fol. 19v–20r, horen bij de overeenkomst tussen de provisoren van de armentafel en de weduwe van Petrus Colen.

Open origineel · beeld 200

Nicolaus vande Bergh, getuige

Links op fol. 20v staan de slotformule en de namen. Onder “helena deenkens de wede Colen” en “martynus vygen” staat de naam van Nicolaus.

Open origineel · beeld 201

De twee filmopschriften

De kaarten koppelen de beelden aan de nummers 3749 (Prinsen) en 4955 (J.W. van Rey) van het Rijksarchief te Hasselt.

J.A. Prinsen · 1747–1752 · item 4

Open filmopschrift · beeld 1123

J.W. van Rey · 1760–1780 · item 1

Open filmopschrift · beeld 3